

BUSINESS SUSTAINABILITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION: CHALLENGES IN ACCESSING CAPITAL AND ALIGNING WITH EU STANDARDS

Tatiana DIACONU

Moldova State University, 60 Alexe Mateevici, Chisinau, Republic of Moldova

tatiana.diaconu@usm.md

ORCID iD: 0000-0003-0423-9257

Purpose of the article: *The article analyzes the sustainability of businesses in the Republic of Moldova in the context of European integration, focusing on challenges related to access to capital and alignment with EU standards. The aim is to highlight the main difficulties faced by Moldovan enterprises and their impact on sustainable development.*

Methodology: *The study is based on a mixed-methods approach, including document analysis, semi-structured interviews with entrepreneurs and experts, as well as comparisons with other EU candidate countries. A SWOT analysis was used to evaluate internal and external factors.*

Conclusions: *Limited access to financing, bureaucracy, and difficulties in complying with European standards are the main obstacles. However, recent reforms and external support can create opportunities for businesses that invest in innovation and good practices.*

Originality: *The article provides an updated and contextualized perspective on the specific challenges faced by the Moldovan business environment in the European integration process, a topic relatively underexplored in the existing literature.*

Keywords: *sustainability, European integration, Republic of Moldova, access to capital, EU standards.*

JEL Classifications: Q01, F36, F63

INTRODUCERE

Integrarea europeană reprezintă un obiectiv strategic esențial pentru Republica Moldova, având potențialul de a transforma profund economia și societatea țării. Iar semnarea Acordului de Asociere și a DCFTA în anul 2014, urmată de acordarea statutului de țară candidată în anul 2022, au intensificat eforturile de armonizare legislativă și instituțională. Această apropiere de spațiul economic european facilitează modernizarea mediului de afaceri, dar impune totodată cerințe complexe legate de sustenabilitate, guvernanta corporativă și competitivitate. În timp ce piața europeană oferă acces la investiții, tehnologii moderne și parteneriate strategice, conformarea la standardele UE în domeniul protecției mediului, eficienței energetice, responsabilității sociale și transparenței operaționale rămâne o provocare, în special pentru IMM-urile care domină structura economică națională.

Pe măsură ce exigențele Uniunii Europene se amplifică, capacitatea firmelor din Republica Moldova de a se adapta depinde în mod constant de accesul la resursele financiare necesare modernizării. Disponibilitatea capitalului se transformă într-un factor determinant pentru tranziția către modele de afaceri durabile. Însă, restricțiile pieței financiare interne, caracterizate printr-o rată redusă de bancabilitate a multor companii și absența instrumentelor de finanțare verde, diminuează semnificativ capacitatea întreprinderilor de a se conforma standardelor europene.

În acest context, sustenabilitatea afacerilor, definită ca capacitatea de a genera valoare economică, socială și de mediu pe termen lung, devine un element cheie în procesul de integrare europeană, iar adaptarea IMM-urilor la standardele europene nu reprezintă doar o exigență tehnică, ci o condiție fundamentală pentru succesul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană și pentru consolidarea competitivității economiei naționale.

MATERIAL ȘI METODĂ

Această cercetare abordează complexitatea provocărilor legate de sustenabilitatea afacerilor din Republica Moldova în contextul integrării europene, axată pe accesul la capital și alinierea la standardele Uniunii Europene.

Metodologia utilizată este una mixtă, combinând analiza calitativă, prin intermediul interviurilor semi-structurate cu antreprenori și experți, cu analiza cantitativă, bazată pe studiul documentelor și comparații cu alte țări candidate la UE. Pentru a evalua influența factorilor interni și externi asupra dezvoltării afacerilor locale, s-a utilizat analiza SWOT. Totodată, în scopul alinierii definiției IMM din Republica Moldova la standardele UE, s-a aplicat o prognoză bazată pe Scenariul 1, care presupune că plafoanele pentru criteriul financiar rămân neschimbate.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Accesul la capital rămâne o provocare semnificativă pentru companiile din Republica Moldova. Sistemul financiar, caracterizat prin predominanța sectorului bancar, oferă puține instrumente financiare dedicate proiectelor sustenabile, iar dobânzile ridicate și cerințele de creditare severe limitează în mod special accesul IMM-urilor la finanțare. De asemenea, multe firme nu dispun de o pregătire financiară adecvată, cum ar fi transparența contabilă, auditul sau planurile de gestionare a riscurilor, ceea ce diminuează credibilitatea lor în fața potențialilor finanțatori. Tranziția către tehnologii verzi, necesară pentru alinierea la cerințele Uniunii Europene, implică investiții substanțiale pe care multe întreprinderi nu și le permit. Iar alinierea la standardele europene constituie o altă dificultate, având în vedere complexitatea cadrului legislativ al UE și necesitatea unor resurse tehnice, administrative și financiare considerabile pentru implementarea acestuia. Instituțiile naționale sunt încă în curs de consolidare, iar lipsa serviciilor de consultanță specializate îngreunează adaptarea companiilor. Totodată, cultura organizațională axată pe profitul imediat limitează adoptarea practicilor durabile, iar multe firme înțelegând standardele europene ca o sarcină extrem de dificilă.

În contextul actual, dificultățile interne ale mediului de afaceri se amplifică și din cauza evoluțiilor macroeconomice ilustrate în Figura 1 – Evoluția ratei reale anuale de creștere a PIB între 1991 și 2024. Această corelație indică că stabilitatea și dinamica economică au un impact direct asupra capacității întreprinderilor de a integra standardele europene și tehnologiile ecologice.

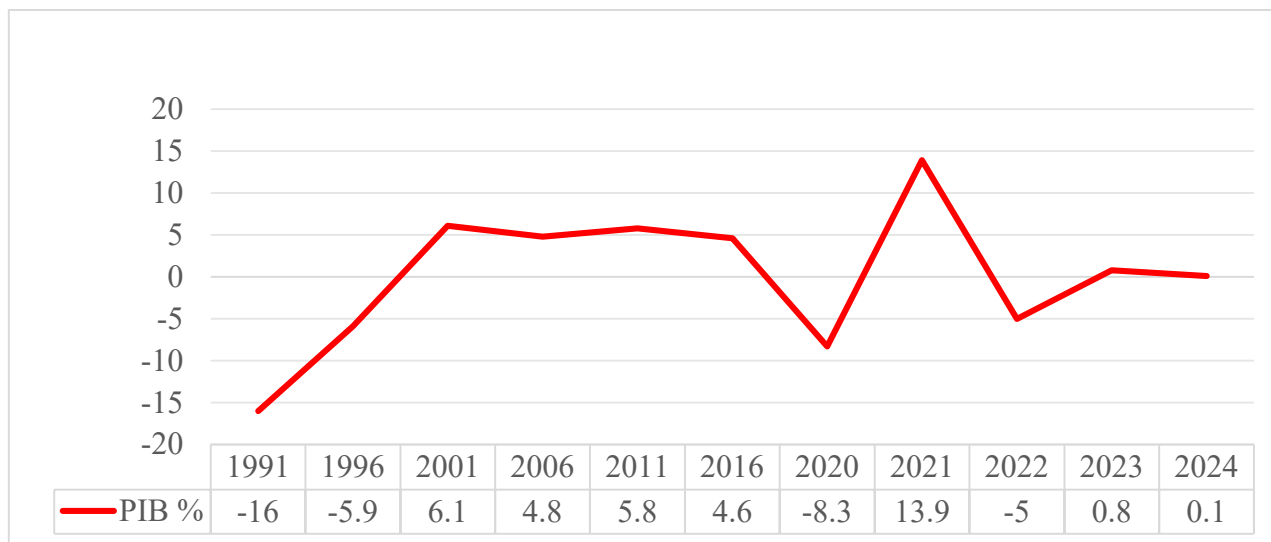

Figura 1. Evoluția ratei reale anuale de creștere a PIB, pe parcursul anilor 1991-2024, %.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor (World Bank, 1991-2024.)

Evoluția procentuală a Produsului Intern Brut (PIB) în intervalul anilor 1991-2024, relevă o economie marcată de alternanța dintre perioade de recesiune, recuperare și stagnare. Această dinamică se caracterizează printr-o fluctuație considerabilă, cu episoade dramatice și reveniri remarcabile.

Perioada inițială (1991-1996) este dominată de o contracție economică severă. Anul 1991 marchează cea mai abruptă scădere a PIB-ului, cu o rată de -16%, reflectând dificultățile tranziției economice din acea perioadă. Această tendință continuă cu o reducere mai moderată a PIB-ului, de -5,9% până în anul 1996, invocând instabilitatea caracteristică aceluia context economic.

O îmbunătățire semnificativă apare după anul 2000. Creșterea PIB-ului în anul 2001, cu o rată de 6,1%, marchează începutul unei faze solide de recuperare. Această tendință pozitivă se menține în anii următori: 4,8% în anul 2006 și 5,8% în anul 2011. Această perioadă poate fi considerată una de stabilizare economică, influențată de reforme structurale, deschiderea către piața europeană și atragerea investițiilor străine.

După anul 2016, când PIB-ul crește cu 4,6%, apar primele semne de încetinire. Criza sanitară globală din anul 2020 provoacă o scădere dramatică a PIB-ului, cu -8,3%. Ulterior, anul 2021, marchează cea mai rapidă recuperare din seria analizată, cu o creștere impresionantă de 13,9%. Această revenire spectaculoasă nu este durabilă, iar în anul 2022 PIB-ul scade din nou cu -5%, subliniind instabilitatea și sensibilitatea economiei la șocurile externe.

Proiecțiile pentru ultimii doi ani analizați (2023 și 2024) indică o stabilizare lentă, dar la un nivel scăzut, cu valori de 0,8%, și respectiv 0,1%. Aceste date semnaleză că economia se află într-o fază de stagnare, incapabilă să își recapete dinamica anterioară.

Evoluția modestă a produsului intern brut (PIB) este reflectată în modificările structurale ale economiei Republicii Moldova. Analiza dinamicii Valorii Adăugate Brute pe principalele activități economice între anii 1995 și 2023 evidențiază că sectoarele respective nu reușesc să genereze impulsul suficient pentru a relansa creșterea economică, figura 2.

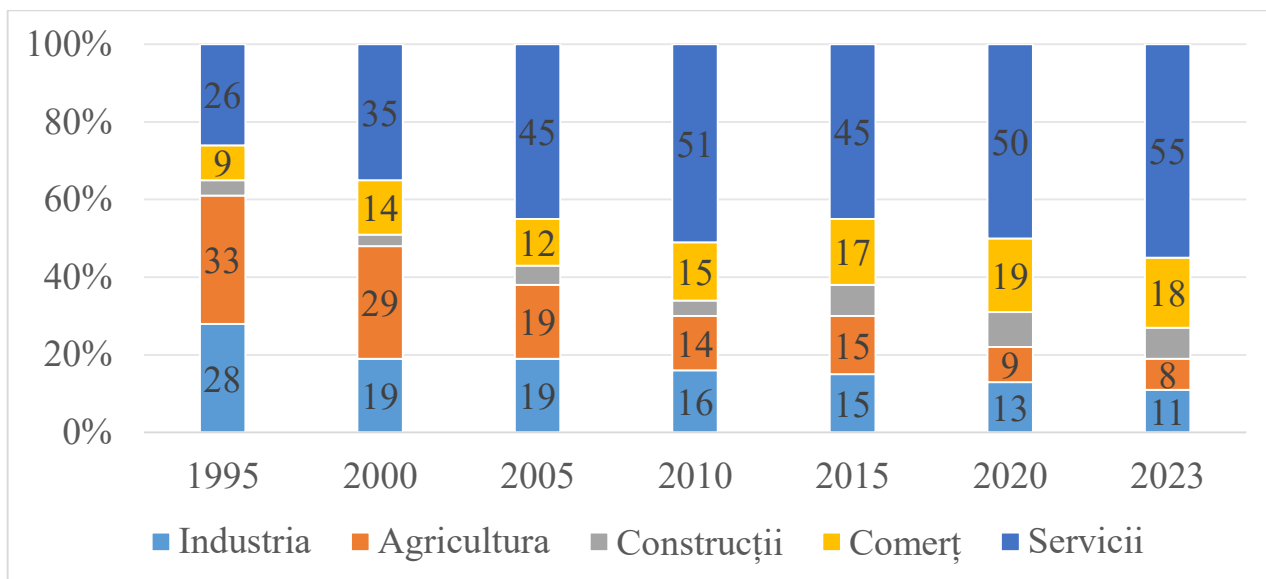

Figura 2. Dinamica structurii Valorii Adăugate Brute pe activități economice majore, pe parcursul anilor 1995-2023, %.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor (BNS al Republicii Moldova, (1995-2023).)

Din datele prezentate din figura 2, putem constata o transformare profundă a structurii economice în ultimele trei decenii, caracterizată printr-o redistribuire semnificativă a ponderilor diferitelor ramuri în formarea Valorii Adăugate Brute (VAB).

În anul 1995, agricultura și industria reprezentau împreună peste 60% din VAB, indicând o economie în tranziție, dependentă de activitățile primare și secundare. După aproape 3 decenii, ponderea agriculturii a scăzut la doar 8%, iar cea a industriei la 11%, ilustrând reducerea drastică a rolului acestor sectoare în economia contemporană. Această evoluție reflectă modernizarea treptată a economiei, creșterea productivității și reorientarea forței de muncă spre alte sectoare. În paralel, sectorul serviciilor a înregistrat o majorare constantă, de la 26% în anul 1995 la 55% în anul 2023. Această tendință susține concluzia că economia s-a restructurat semnificativ, apropiindu-se de modelul economiilor dezvoltate, unde serviciile constituie principalul generator de valoare adăugată. Creșterea sectorului comercial, de la 9% în anul 1995 la 19% în anul 2020, evidențiază dinamizarea activităților de piață și intensificarea integrării economice. De asemenea și construcțiile au cunoscut o creștere moderată și stabilă, atingând 18% în anul 2023 față de 9% în anul 1995, ceea ce poate fi atribuit expansiunii urbane și intensificării investițiilor publice și private.

Schimbările din structura ramurilor economice se resimt și în distribuția agenților economici în funcție de dimensiunea companiilor între anii 2005 și 2023. Această evoluție indică faptul că expansiunea anumitor ramuri economice a avut un impact semnificativ asupra structurii și dinamicii firmelor la nivel național.

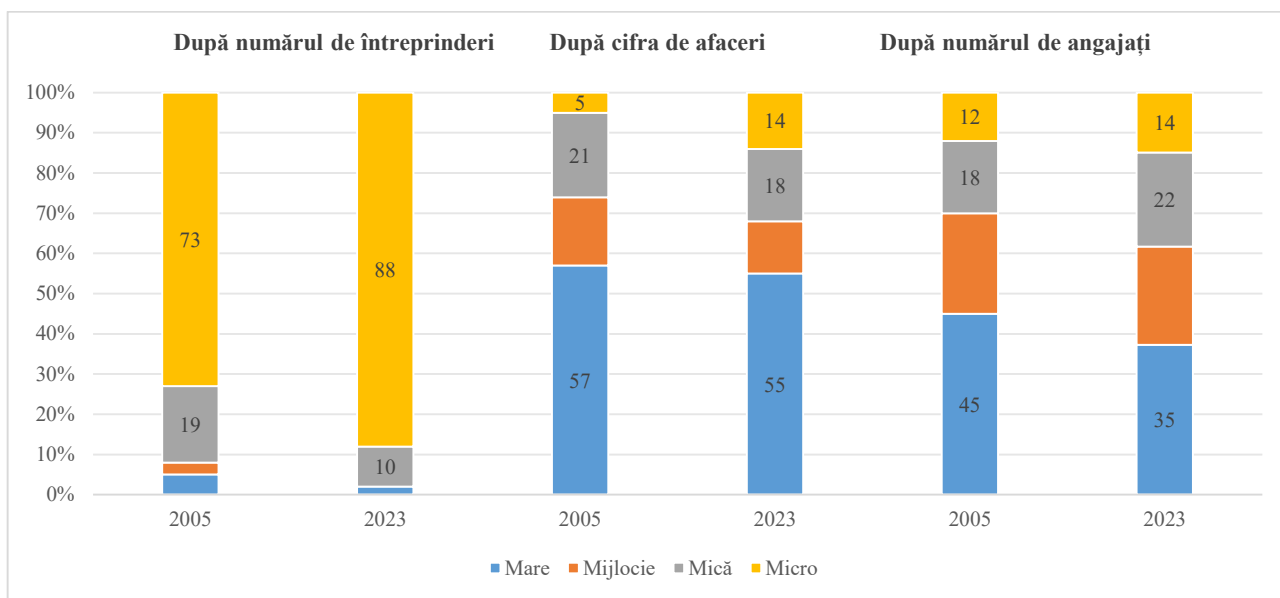

Figura 3. Evoluția distribuției agenților economici după dimensiunile companiilor, pe parcursul anilor 2005-2023, %.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor (BNS al Republicii Moldova, (n.d.)

Evoluția structurală a mediului de afaceri în perioada anilor 2005-2023, evidențiază modificările în distribuția companiilor după dimensiune. Analiza se bazează pe criterii precum numărul de întreprinderi, cifra de afaceri și numărul de angajați. Aceste transformări reflectă procese continue de adaptare și restructurare economică într-un context caracterizat de o dinamică pronunțată.

Primul aspect relevant este schimbarea componenței totale a întreprinderilor. În anul 2005, microîntreprinderile reprezentau 73% din total, iar în anul 2023 au ajuns la o pondere covârșitoare de 88%. Această creștere semnificativă indică proliferarea afacerilor foarte mici și o tendință caracteristică economiilor în care antreprenoriatul individual și activitățile de scară redusă devin dominante. Totodată,

numărul întreprinderilor mici, mijlocii și mari se reduce, indicând o contractare a segmentelor tradiționale responsabile pentru stabilitate și diversificare economică.

Analiza distribuției cifrei de afaceri evidențiază că firmele mari își mențin rolul central în generarea veniturilor economice, cu o pondere de peste 50% atât în anul 2005, cât și în anul 2023. Deși microîntreprinderile își sporesc ponderea din 5% în 14%, această evoluție nu este suficientă pentru a schimba structura valorică a economiei. Astfel, economia rămâne dependentă de performanța unui număr redus de companii mari, în timp ce firmele mici și micro au un impact limitat asupra creării valorii economice.

Aprecierea distribuției după numărul de angajați confirmă tendințele anterioare. În anul 2005, companiile mari asigurau 45% din totalul locurilor de muncă, iar în anul 2023 acest procent scade la 35%. Microîntreprinderile își cresc ușor ponderea, dar nu într-un ritm care să compenseze diminuarea contribuției marilor angajatori. Aceasta reflectă o flexibilizare a pieței muncii și o creștere a ocupării în forme de lucru asociate afacerilor mici, cu impact limitat asupra productivității globale.

Pentru a oferi o perspectivă completă analizei anterioare, este pertinentă o examinare comparativă a dezechilibrelor externe. Diagrama prezentată în fig.4, reflectă distribuția deficitului de cont curent exprimat ca procent din PIB pentru mai multe economii regionale, punând în lumină diferențe notabile între statele respective.

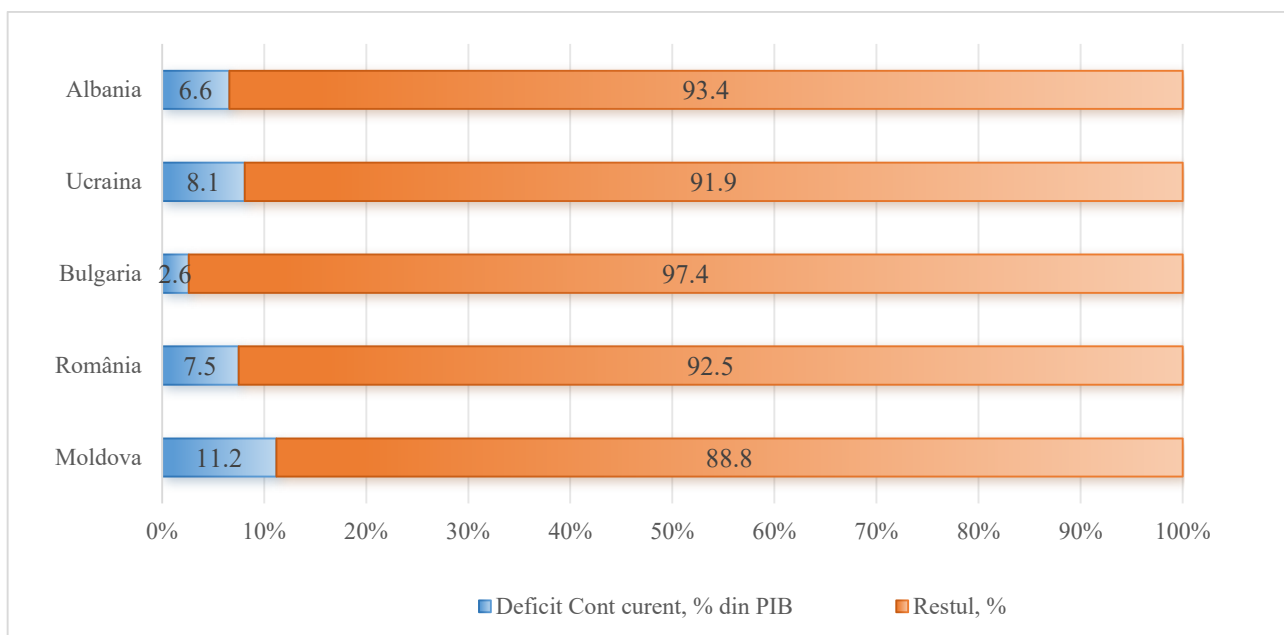

Figura 4. Comparație Regională: Contribuția Procentuală a Deficitului vs. de Creșterea Curentă, pentru anul 2023, %.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor (Worldbank (n.d.))

Analizând figura 4, observăm că în cele mai multe dintre țările analizate – România, Ucraina, Polonia, Republica Moldova și Bulgaria – componenta numită „Deficit” are un grad de importanță majoră, depășind frecvent indicatorul „Creșterea Curentă”. Cel mai accentuat dezechilibru se identifică în Ucraina, unde Deficitul reprezintă aproximativ 83%, respectiv în România, cu circa 71,6%. Această situație indică presiuni economice majore și o vulnerabilitate crescută, potențial influențate de factori geopolitici și dezechilibre structurale interne.

Republica Moldova și Polonia prezintă, de asemenea, o predominanță a Deficitului, însă într-o proporție mai echilibrată. În Republica Moldova, Deficitul constituie aproximativ 57,1%, în timp ce

Creșterea Curentă se ridică la 42,9%, iar în Polonia Deficitul ajunge la 66,2%. Distribuția mai armonioasă din Republica Moldova reflectă o reziliență mai pronunțată comparativ cu celelalte state vecine. În ceea ce privește Bulgaria și Albania, acestea se disting printr-o structură mai echilibrată. În Bulgaria, Deficitul reprezintă aproximativ 44,6%, aproape egal cu Creșterea Curentă, iar în Albania Deficitul este de 39,1%, fiind depășit de Creșterea Curentă, care ajunge la 60,9%. Această situație arată o performanță economică mai solidă și o capacitate mai mare de adaptare la șocuri externe.

În contextul prezentat, dezechilibrele externe menționate anterior se regăsesc și în dinamica sectorului financiar. Analiza evoluției intermedierei bancare în intervalul 2021-2024 furnizează o perspectivă suplimentară cu privire la capacitatea economiilor de a sprijini acordarea de credite și investițiile pe termen mediu.

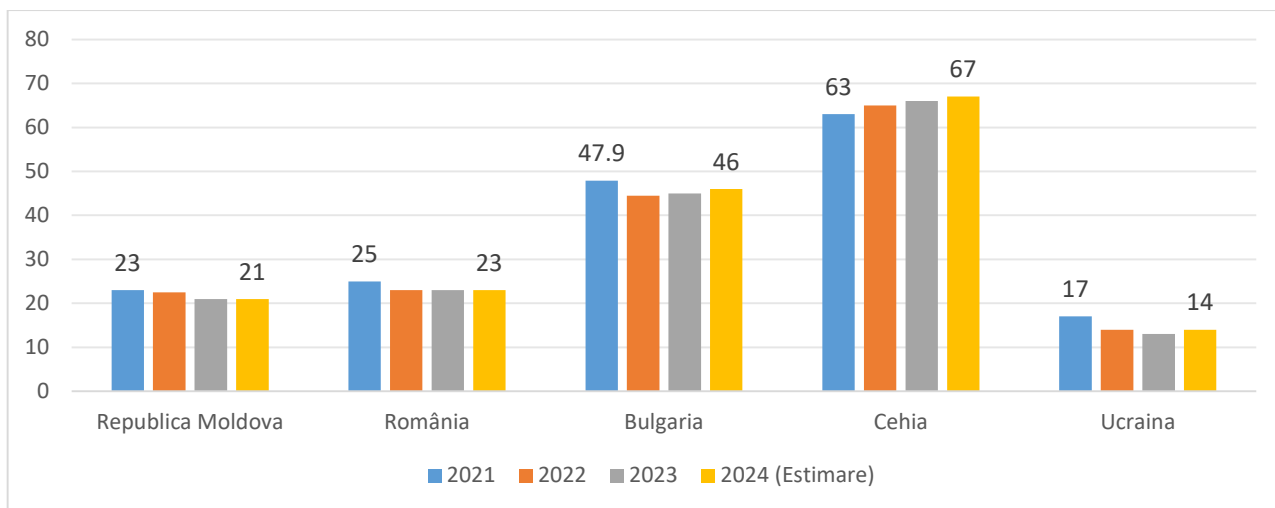

Figura 5. Evoluția intermedierei bancare pentru anii 2021-2024 (rata soldului creditelor bancare în PIB), %.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor (Worldbank 2021-2024.)

Aprecierea evoluției intermedierei bancare, măsurată prin raportarea soldului creditelor bancare la PIB în perioada anilor 2021-2024, relevă disparități semnificative între economiile analizate. Aceste diferențe reflectă gradul de maturitate al sistemelor financiare, capacitatea de creditare și nivelul de integrare financiară internă.

Datele prelucrate demonstrează existența unor modele distincte de dinamizare sau stagnare a creditării, corelate atât cu contextul macroeconomic general, cât și cu specificul structural al fiecărei țări. Așa dar, Republica Moldova și România se situează printre economiile cu intermediere bancară redusă, menținând valori relativ constante în cei patru ani. În Republica Moldova, ponderea creditelor în PIB oscilează între 23% în anul 2021 și 21% în anul 2023, prognozată la un nivel de 21% în anul 2024. România prezintă un profil similar, cu o ușoară descreștere de la 25% în anul 2021 la 23% în anul 2024, indicând o dinamică moderată și o orientare a sectorului bancar către prudență. Bulgaria ocupă o poziție intermediară, cu un nivel al intermedierei bancare în jurul pragului de 46-48%, atingând un maxim de 47,9% în anul 2021, urmată de o stabilizare în intervalul 44-46% până în anul 2024. Această evoluție denotă un grad relativ ridicat de maturitate al sectorului financiar, însă fără o tendință puternică de expansiune în raport cu PIB-ul. Cehia se remarcă prin cel mai ridicat nivel al intermedierei bancare dintre economiile analizate. Valoarea de 63% în anul 2021 este urmată de o creștere constantă până la 67% în anul 2024 (estimare), ceea ce demonstrează un sector bancar robust, profund integrat în economia națională și capabil să susțină investițiile și consumul prin creditare intensă. În contrast, Ucraina înregistrează cele mai reduse valori ale indicatorului, cu o scădere

de la 17% în anul 2021 la 14% în anul 2024 (estimare), pe fondul dificultăților economice severe determinate de contextul geopolitic. Această tendință descendentă reflectă diminuarea capacității instituțiilor financiare de a extinde creditarea către economia reală.

Nivelul persistent de scădere a creditării bancare justifică intervenția activă a Guvernului Republicii Moldova în vederea stimulării economiei și atragerii investițiilor. Structura guvernamentală evidențiază patru ministere cheie implicate în atenuarea deficitului de finanțare:

➤ Ministerul Finanțelor, prin intermediul Oficiului de Gestionare a Programelor de Asistență Externă (OGPAE), coordonează atragerea resurselor financiare externe.

➤ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, prin Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA) și Proiectul Ameliorarea Competitivității, acordă suport direct și finanțare IMM-urilor.

➤ Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, prin Agenția pentru Implementarea Politicilor Agricole (AIPA), Agenția pentru Dezvoltare a Mediului Agricol (ADMA), Uniunea Cooperativelor Agricole din Moldova (UCIP IFAD) și Uniunea Cooperativelor din Industria Prelucrării Produselor Agricole (UCIMPA), gestionează subvenții și implementează proiecte complexe de dezvoltare rurală și agricolă, domenii care întâmpină frecvent dificultăți în accesarea creditului bancar comercial.

➤ Ministerul Muncii și Protecției Sociale, prin Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, oferă asistență în domeniul social.

Ministerele și agențiile guvernamentale acționează ca un mecanism de echilibrare a deficiențelor pieței creditare, furnizând asistență financiară sub diverse forme (compensații, subvenții, granturi și credite direcționate, inclusiv programul „373”) cu scopul de a sprijini investițiile și competitivitatea națională. Totodată, Guvernul a implementat un set coerent de politici economice destinate atenuării impactului crizelor și al fluctuațiilor economice asupra mediului de afaceri și consolidării stabilității economice. Printre principalele instrumente utilizate se numără (Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului, 2024; 2025):

✓ *Compensările* care au rolul de a acoperi parțial cheltuielile suportate de agenții economici în perioade dificile, cum ar fi dobânzile la credite sau alte costuri operaționale. Prin reducerea presiunii asupra costurilor, compensațiile contribuie la menținerea continuității activităților economice și la protejarea locurilor de muncă.

✓ *Subvențiile* orientate în special către sectorul agricol și mediul rural. Subvențiile susțin modernizarea agriculturii, crearea de noi locuri de muncă și dezvoltarea infrastructurii rurale. Aceste alocări financiare contribuie la consolidarea competitivității și rezilienței economice a zonelor rurale.

✓ *Granturile* oferite pentru lansarea de noi afaceri și dezvoltarea proiectelor investiționale tematice, stimulează inițiativa antreprenorială, inovația și diversificarea economică. Iar finanțările nerambursabile facilitează accesul pe piață a ideilor de afaceri cu potențial ridicat.

✓ *Creditele cu dobândă fixă* prin intermediul programelor "373" și "FACEM". Guvernul promovează creditele cu dobândă fixă pentru a oferi companiilor predictibilitate financiară și a reduce riscul asociat volatilității piețelor.

Aceste programe oferă acces la finanțări pe termen lung, cu sume care pot ajunge până la 40 de milioane de lei, facilitând realizarea investițiilor semnificative în asigurarea sustenabilității afacerilor cu scopul integrării în UE.

În contextul consolidării mecanismelor de finanțare și al necesității unui cadru economic relevant pentru realitățile actuale, se impune actualizarea definiției IMM-urilor ca fiind o prioritate esențială în asigurarea sustenabilității afacerilor. Această ajustare are rolul de a extinde accesibilitatea la facilitățile financiare destinate IMM-urilor și de a amplifica impactul lor pozitiv asupra economiei în ansamblul ei. Astfel, criteriile de definire a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) ar trebui armonizate treptat cu

standardele europene, pentru a sprijini mai eficient companiile care se confruntă cu dificultăți legate de dimensiunea lor și pentru a maximiza impactul economic. O cercetare realizată de Asociația „Parteneriate pentru Noua Economie” sugerează ridicarea, începând cu anul 2026, a plafonelor pentru cifra de afaceri și activele IMM-urilor la suma de 200 milioane lei (echivalentul aproximativ 10 milioane euro). Această ajustare ar contribui la crearea unui mediu mai favorabil dezvoltării IMM-urilor, stimulând economia națională (European Commission, 2003).

În Republica Moldova, criteriile financiare pentru clasificarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) sunt semnificativ mai reduse decât cele stabilite în Uniunea Europeană. Limita de cifră de afaceri pentru IMM-uri este stabilită la 100 milioane lei (echivalentul a circa 5 milioane euro), comparativ cu 50 milioane euro în UE (European Commission, 1996). În ceea ce privește activele, pragul maxim admis pentru IMM-urile din Moldova este de 43 milioane euro, față de 50 milioane euro în Uniunea Europeană. Această diferență substanțială poate pune IMM-urile moldovenesti într-o poziție dezavantajată față de omologii lor europeni, limitând accesul lor la programe de finanțare și sprijin destinate IMM-urilor.

Autorii studiului *“Alinierea definiției IMM naționale la prevederile cadrului european în domeniul: opțiuni de intervenție”*, au analizat criteriile de acordare a statutului de Întreprindere Mică și Mijlocie (IMM), ținând cont de reglementările Uniunii Europene. Această evaluare a inclus analiza unor indicator-cheie, cum ar fi numărul de angajați, cifra de afaceri anuală și valoarea activelor. Totuși, evoluțiile macroeconomice din ultimii ani au evidențiat necesitatea ajustării plafoanelor pentru cifra de afaceri și active ale întreprinderilor mici și mijlocii (IMM). Inflația și creșterea productivității au condus la depășirea unor IMM a limitelor actuale, punându-le în pericol statutul acestora. Impactul este mai pronunțat în cazul firmelor mijlocii (cu 50-250 de angajați), unde multe întreprinderi din anumite sectoare depășesc limitele stabilite. Pierderea statutului de IMM ar compromite competitivitatea acestor firme față de concurenții din Uniunea Europeană și chiar față de unele companii mari din țară, conform analizei efectuate. Pentru a remedia această problemă, se propune efectuarea unui studiu complex asupra structurii sectorului corporativ al Republicii Moldova în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Tabelul 1. Structura sectorului corporativ din anul 2023, clasificată conform definiției naționale a IMM

Categorica	Anul 2023					
	Nr. de entități		Nr. de angajați		Venitul din vânzări	
	unități	%	unități	%	Mil. MDL	%
Micro	55 216	86,6	119.005	22,1	90.473	14,2
Mici	5.702	8,9	112.016	20,8	109.588	17,2
Mijlocii	960	1,5	76.747	14,2	74.455	11,7
Total IMM	61.878	97,0	307.768	57,1	274.516	43,2
Mari	426	0,7	114.422	20,6	275.179	43,0
Companii de stat și municipale	675	1,1	47.935	8,9	51.616	8,1
Alte entități economice	801	1,3	68.875	12,8	34.094	5,4
Total	63.780	100	539.000	100	635.404	100

Sursa: (Pîntea & Gumene, 2024).

Structura sectorului corporativ din Republica Moldova în anul 2023 reflectă o evidentă dualitate între dimensiunea numerică a întreprinderilor și contribuția lor la valoarea economică generată. Din punct de vedere cantitativ, economia este dominată de Întreprinderile Mici și Mijlocii (IMM), care reprezintă 97% din totalul celor 63780 de entități. Această categorie este în majoritate alcătuită din Microîntreprinderi, ce constituie 86,6% din totalul firmelor. Proliferarea afacerilor de scară mică este o caracteristică frecventă economiilor în tranziție.

În ceea ce privește numărul de salariați în sectorul IMM, aceștea au o importanță deosebită deoarece asigură 57,1% din totalul celor 539000 de salariați. Microîntreprinderile și cele mici contribuie echitabil la ocuparea forței de muncă (22,1%, respectiv 20,8%). Însă, analiza performanței financiare relevă un contrast evident. Deși reprezintă doar 0,7% din numărul total de unități, companiile Mari generează o pondere substanțială a veniturilor din vânzări, totalizând 43,0% (275.179 milioane MDL). Această valoare este practic egală cu cea generată de întregul sector al IMM (43,2%), care include Micro, Mici și Mijlocii. Astfel, pentru anul 2023, economia rămâne dependentă de performanța financiară a unui număr restrâns de companii mari.

Analiza ulterioară a structurii sectorului corporativ va fi realizată având ca bază un scenariu în care criteriul financiar pentru definirea IMM-urilor la nivel național rămâne neschimbat. În cadrul acestui scenariu, se va analiza evoluția sectorului IMM în raport cu celelalte tipuri de entități economice. Se vor identifica companiile care ar putea beneficia de sprijinul statului și cele care nu ar îndeplini condițiile de eligibilitate, tabelul 2.

Tabelul 2. Nivelul real al plafonului cifrei de afaceri în raport cu evoluțiile economice în perioada anilor 2022 – 2024

Categoria conform definiției IMM	Plafon stabilit în anul 2022, mil MDL	Inflația cumulativă în perioada 2022-2024	Creșterea productivității muncii în perioada 2022-2024	Plafon ajustat la evoluțiile inflației, mil MDL	Plafon ajustat la inflație și la creșterea productivității muncii, mil MDL
Micro	18	49,1%	17,5%	27	32
Mică	50			75	88
Mijlocie	100			149	175

Sursa: (Pîntea & Gumene, 2024).

Datele prezentate în Tabelul 2, ilustrează impactul evoluțiilor economice din perioada 2022-2024 asupra plafonelor cifrei de afaceri stabilite pentru întreprinderile micro, mici și mijlocii în anul 2022. Inflația cumulată de aproape 50% înregistrată în această perioadă a erodat semnificativ valoarea reală a sumelor inițiale. Totodată, productivitatea muncii a crescut cu peste 17%, indicând o capacitate sporită a întreprinderilor de a genera venituri.

Consecvent, ajustarea plafonelor la inflație relevă creșteri substanțiale pentru toate categoriile: plafonul microîntreprinderilor crește de la 18 la 27 milioane MDL, cel pentru întreprinderi mici de la 50 la 75 milioane MDL, iar pentru întreprinderi mijlocii de la 100 la 149 milioane MDL. Ținând cont și de creșterea productivității, valorile respective cresc și mai mult, atingând 32, 88 și respectiv 175 milioane MDL. În acest context se propune un scenariu privind cazul în care plafoanele pentru criteriul financiar nu suferă modificări.

Tabelul 3. Scenariul 1: Plafoanele pentru criteriul financiar nu suferă modificări

Venit din vânzări, mil. MDL	Total active, mil. MDL
18	18
50	50
100	100

Sursa: (Pîntea & Gumene, 2024).

Tabelul din Scenariul 1 relevă faptul că plafonările financiare stabilite în anul 2022 pentru microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii (18 milioane MDL, respectiv 50 milioane MDL și 100 milioane MDL) rămân nemodificate. Însă, inflația accentuată înregistrată între anii 2022-2024 a erodat semnificativ valoarea reală a acestor limite, conducând la depășirea lor fără o creștere economică efectivă,

ci ca urmare a majorării generale a prețurilor. Astfel, aplicând scenariul 1, putem observa cum plafonările neschimbate distribuie întreprinderile în funcție de categorie.

Tabelul 4. Structura sectorului corporativ conform scenariului 1

Categorica	Nr. de entități		Nr. de angajați		Venitul din vânzări	
	unități	%	unități	%	mil. MDL	%
Micro	54 553	85,5	110 288	20,5	77 342	12,2
Mici	6 189	9,7	113 219	21,0	106 516	16,8
Mijlocii	1 077	1,7	78 967	14,7	79 670	12,5
Total IMM	61 819	96,9	302 474	56,1	263 528	41,5
Mari	485	0,8	119 716	22,2	286 166	45
Companii de stat și municipale	675	1,1	47 935	8,9	51 616	8,1
Alte entități economice	801	1,3	68 875	12,8	34 094	5,4
Total	63 780	100	539 000	100	635 404	100

Sursa: (Pîntea & Gumene, 2024)

Dacă e să comparăm datele din tabelul 4 cu datele tabelului 1, observăm că statutul Întreprinderilor Mici și Mijlocii (IMM) din Republica Moldova ar putea fi supus unor schimbări semnificative în anii 2025 și 2026, odată cu implementarea unor noi praguri financiare. Aceste modificări, dictate de contextul economic global, vizează o redefinire a entităților care pot beneficia de avantajele rezervate sectorului IMM.

Prima etapă a redefinirii va avea loc în anul 2025, când 59 de companii vor pierde statutul de IMM din cauza depășirii limitelor stabilite pentru veniturile din vânzări (100 milioane MDL) și activele totale (100 milioane MDL). Acestea vor fi clasificate oficial ca întreprinderi mari.

Prognozele pentru anul 2026 indică un risc similar pentru alte 100 de companii, vulnerabile la dinamica macroeconomică caracterizată prin inflație și creștere a productivității muncii. Aceste companii se află în pragul limită al veniturilor și activelor, fiind susceptibile de a depăși plafonul impus.

Concluzionând cele expuse putem menționa că viitorul statutului IMM în Republica Moldova este marcat de incertitudine, cu redefinirea entităților eligibile la beneficii.

CONCLUZII

Analiza aprofundată a relevat faptul că, în ciuda angajamentului ferm al Republicii Moldova în direcția integrării europene, sustenabilitatea afacerilor este încă afectată de obstacole sistemice legate de accesul la finanțare și de o discrepanță semnificativă în armonizarea completă cu standardele Uniunii Europene. Aceste constatări conduc la următoarele concluzii:

➤ Deși IMM-urile constituie 97% din totalul entităților economice și angajează 57,1% din forța de muncă, companiile mari (care reprezintă doar 0,7% din total) generează venituri din vânzări comparabile cu cele ale întregului sector IMM. În anul 2023, veniturile generate de vânzări ale companiilor mari au fost de 43,0% (275.179 milioane MDL), apropiindu-se de proporția de 43,2% (274.516 milioane MDL) realizată de întregul sector IMM.

➤ Structura Valorii Adăugate Brute (VAB) a cunoscut o modificare semnificativă în anul 2023. Contribuția agriculturii la VAB a scăzut la 8%, iar cea a industriei la 11%. Concomitent, sectorul serviciilor a înregistrat o creștere substanțială, ajungând la 55% din totalul VAB.

➤ Accesul la finanțare pentru proiecte sustenabile se confruntă cu numeroase dificultăți. Dintre acestea, cele mai semnificative sunt dobânzile ridicate care grevează costurile împrumuturilor, exigențele stricte ale instituțiilor financiare în privința acordării creditelor și absența unor instrumente financiare specializate pentru a susține inițiativele cu un caracter ecologic.

➤ Intermedierea financiară, măsurată prin raportul dintre credite și produsul intern brut (PIB), se menține la un nivel redus și stabil în Republica Moldova. Această rată oscilează între 23% în anul 2021 și

21% în perioada 2023-2024, poziționând țara printre economiile cu cea mai mică pondere a creditelor în PIB, similară cu situația din România și Ucraina.

➤ Criteriile financiare aplicabile întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) din Republica Moldova sunt cu mult mai redusă față de cele stabilite la nivel european. De exemplu, limita cifrei de afaceri pentru a fi clasificată ca IMM este de 100 milioane de lei moldovenești (echivalentul a 5 milioane de euro), în timp ce Uniunea Europeană stabilește o limită de 50 de milioane de euro.

➤ Conform scenariului 1, care nu prevede ajustări ale limitelor actuale pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM), se estimează că 59 de companii vor depăși pragul de clasificare în anul 2025, fiind reclasificate ca întreprinderi mari.

Având în vedere dificultățile majore identificate în privința accesării capitalului și implementării standardelor Uniunii Europene, prezentăm următoarele recomandări pentru a optimiza sustenabilitatea afacerilor din Republica Moldova în procesul de integrare europeană:

➤ Alinierea definiției interne a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) cu standardele europene este esențială pentru a preveni pierderea accesului la beneficii pentru companiile aflate în fază de expansiune.

➤ În vederea compensării deficiențelor existente în piața creditării, este necesară o intervenție mai amplă a guvernului, concretizată prin consolidarea și extinderea programelor de sprijin.

➤ Pentru a atenua inegalitățile actuale din domeniul acordării creditelor, se impune o implicare mai semnificativă a statului. Această intervenție ar trebui să se concretizeze prin întărirea și lărgirea programelor de asistență financiară destinate persoanelor care întâmpină dificultăți în accesarea creditului bancar.

REFERINTE

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (n.d.). *Indicatori statistici*. https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/25
2. Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului. (2024). *Raport privind evaluarea progresului în implementarea programelor de stat și proiectelor de asistență*. Chișinău. https://www.oda.md/files/rapoarte/2024/Raport_Progres_IP_ODA_anul_2024.pdf
3. Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului. (2025). *Raport privind rezultatele Fondului de Garantare a Creditelor pentru anul 2024*. Chișinău. https://www.oda.md/files/fgc/Raport_anual_FGC_2024.pdf
4. Pîntea, D., & Gumene, V. (2024). *Definiția IMM. Alinierea definiției IMM naționale la prevederile cadrului european în domeniu: Opțiuni de intervenție*. AO Parteneriate pentru Noua Economie. <https://www.pne.md/downloads/studiu-definitia-imm.pdf>
5. European Commission. (2003). *Commission Recommendation 2003/361/EC concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003H0361>
6. European Commission. (1996). *Commission Recommendation 96/280/EC concerning the definition of small and medium-sized enterprises*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31996H0280>
7. World Bank. (n.d.). *Moldova overview*. <https://www.worldbank.org/en/country/moldova>